

Kinh tế Việt Nam dần khởi sắc sau dịch COVID-19

Lê Thị Đồng

Học viện Ngân hàng, Phân viện Bắc Ninh

Theo báo cáo mới nhất mà Ngân hàng Thế giới (WB) tại Việt Nam vừa công bố về cập nhật tình hình kinh tế vĩ mô Việt Nam tháng 6/2020, các chuyên gia WB đã đưa ra nhận định, kinh tế Việt Nam bắt đầu khởi sắc trở lại. Dù vậy, nền kinh tế vẫn chưa hồi phục hoàn toàn.

1. Kinh tế vĩ mô Việt Nam có gì mới?

Các hoạt động kinh tế trong nước khởi sắc trở lại, nhưng tài khoản kinh tế đối ngoại và ngân sách yếu đi. Cụ thể, phân tích của WB cho thấy, sau khi bị ảnh hưởng bởi giãn cách xã hội trong tháng 4/2020, chỉ số sản xuất công nghiệp (IPP) tháng 5 bật tăng 11% so với tháng 4, nhưng vẫn thấp hơn khoảng 3% so với tháng 5/2019.

Doanh số bán lẻ cũng phục hồi mạnh vào tháng 5. Vận tải hành khách và hàng hóa tăng lần lượt 116% và 32% trong tháng 5 so với tháng 4, nhờ các biện pháp hạn chế đi lại trong nước được từng bước nới lỏng từ ngày 23/4. Tình trạng hồi phục được minh chứng qua chỉ số đi lại của Google với mức tăng từ âm 30% từ giữa tháng 4 lên âm 5% trong tuần từ 25/5 so với các mức trước dịch COVID.

Mặc dù kim ngạch xuất khẩu hàng hóa của Việt Nam tăng khoảng 5% trong tháng 5 so với tháng 4, nhưng vẫn thấp hơn 5,5% với cùng kỳ năm trước, do sức cầu bên ngoài yếu đi và có thể do một số gián đoạn trong các chuỗi cung ứng toàn cầu. Kim ngạch xuất khẩu các mặt hàng thâm dụng lao động chủ chốt của Việt Nam như may mặc và giày da giảm 14% và 5% (so cùng kỳ năm trước) trong khi các mặt hàng xuất khẩu công nghệ, như điện thoại thông minh, giảm 9% (so cùng kỳ năm trước).

Dòng vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) tiếp tục đổ vào Việt Nam trong tháng 5 nhưng với tốc độ chậm hơn so với báo cáo cho tháng 4. Trong 5 tháng đầu năm 2020, tổng giá trị FDI cam kết lên đến 13,9 tỷ USD - vẫn ở mức cao nhưng thấp hơn 17% so với cùng kỳ năm trước.

Tin dụng phân bổ cho nền kinh tế ước tăng khoảng 10% so với cùng kỳ năm trước trong 4 tháng đầu năm 2020. Mặc dù mức tăng trưởng trên vẫn chưa bằng năm trước đó, nhưng hiện đang cao hơn 3 lần so với tăng trưởng GDP trong cùng kỳ. Chênh lệch trên phản ánh chính sách nới lỏng tiền tệ và tín dụng nhằm ứng phó khủng hoảng COVID.

2. Nền kinh tế vẫn chưa hồi phục hoàn toàn

Theo WB, chỉ số giá tiêu dùng trong tháng 5 ít biến động, nhờ đó tỷ lệ lạm phát so với cùng kỳ năm trước chỉ ở mức 2,4%, thấp hơn so với mức 2,9% trong tháng 4 và 6,4% trong tháng 1/2020. Giá cả chững lại chủ yếu do sức cầu lương thực thực phẩm trong nước giảm đi, giá đầu thô giảm thấp kỷ lục trên thị trường quốc tế, gây hiệu ứng lan truyền đến giá xăng dầu trong nước.

Khu vực doanh nghiệp nước ngoài bắt đầu bị ảnh hưởng do sức cầu trên toàn cầu yếu đi. Trong khi đó, Chính phủ tiếp tục sử dụng các chính sách tài khóa và tiền tệ để bù đắp cho tác động tài chính của khủng hoảng virus corona, dẫn đến tín dụng ngân hàng trong nước tăng trưởng cao và số thu ngân sách sụt giảm nghiêm trọng.

Phân tích cho thấy, tổng thu ngân sách của Chính phủ trong 4 tháng đầu năm giảm 5,9% so với cùng kỳ năm trước. Giảm thu lớn nhất được ghi nhận cho thuế giá trị gia tăng và thuế thu nhập doanh nghiệp, ở mức lần lượt 9,3% và 7,3%. Do suy giảm trong hoạt động xuất nhập khẩu, số thu từ thuế liên quan đến xuất nhập khẩu giảm 19% (so cùng kỳ năm trước). Thu nội địa còn giảm mạnh hơn vào tháng 4, khi thu ngân sách nhà nước giảm gần 25% so với tháng trước, chỉ bằng 65% so với tháng 4/2019. Tổng cục Thuế đã nhận được 90.000 đơn xin giãn nộp thuế và tiền sử dụng đất, với tổng giá trị lên đến 26,2 ngàn tỷ đồng.

Theo WB, số liệu GDP quý dự kiến được công bố đầu tháng 7 sẽ tiếp theo dù tốt hơn quý đạo kinh tế của Việt Nam. Nhưng cho dù số liệu như thế nào, vẫn cần lưu ý hơn đến khả năng tác động đến lạm phát do nới lỏng tiền tệ và bội chi tăng cao do thu thuế chưa hoàn thành chi tiêu.

Bên cạnh đó, hoạt động kinh tế vẫn ở mức thấp hơn nhiều so với thời kỳ trước COVID. Khu vực doanh nghiệp nước ngoài bắt đầu bị ảnh hưởng do sức cầu trên toàn cầu yếu đi. Trong khi đó, Chính phủ tiếp tục sử dụng các chính sách tài khóa và tiền tệ để bù đắp

cho tác động tài chính, dẫn đến tin dụng ngân hàng trong nước tăng trưởng cao và số thu ngân sách sự giảm nghiêm trọng. Số liệu GDP quý dự kiến được công bố đầu tháng 7 sẽ giúp theo dõi tới hơn quý đầu kinh tế của Việt Nam. Nhưng cho dù số liệu như thế nào, chúng ta vẫn cần lưu ý hơn đến khả năng tác động đến lạm phát do nơi lòng tiền tệ và bội chi tăng cao do thu từ thuế chưa hoàn thành chỉ tiêu đầu năm 2020. Mặc dù mức tăng trưởng trên vẫn chưa bằng năm trước đó, nhưng hiện đang cao hơn ba lần so với tăng trưởng GDP trong cùng kỳ. Chênh lệch trên phản ánh chính sách nới lỏng tiền tệ và tin dụng nhằm ứng phó khủng hoảng COVID.

Vào thời điểm giữa tháng 5, NHNN cắt giảm ba mức lãi suất chính (lãi suất lãi cấp vốn, lãi suất cho mua giấy tờ có giá và lãi suất chiết khấu) ở mức 50 điểm cơ bản mỗi mức. Lãi suất cho vay qua đêm trên thị trường liên ngân hàng cũng giảm từ 6% xuống 5,5%, còn trần lãi suất tiền gửi bằng tiền đồng được giảm 0,3-0,5 điểm phần trăm, tùy theo kỳ hạn.

Chỉ số giá tiêu dùng CPI trong tháng 5 ít biến động, nhờ đó tỷ lệ lạm phát so với cùng kỳ năm trước chỉ ở mức 2,4%, thấp hơn so với mức 2,9% trong tháng 4 và 6,4% trong tháng 1 năm 2020. Giá cả chứng lại chủ yếu do sức cầu lương thực thực phẩm trong nước giảm đi, giá dầu thô giảm thấp kỷ lục trên thị trường quốc tế, gây hiệu ứng lan truyền đến giá xăng dầu trong nước.

Tổng thu ngân sách của Chính phủ trong 4 tháng đầu năm giảm 5,9% so với cùng kỳ năm trước. Giảm thu lớn nhất được ghi nhận cho thuế giá trị gia tăng và thuế thu nhập doanh nghiệp.

3. Cộng đồng quốc tế đánh giá cao triển vọng phục hồi kinh tế Việt Nam

Rõ ràng, Việt Nam đã phản ứng nhanh và thành công trong việc phòng, chống dịch COVID-19. Theo các chuyên gia kinh tế, Việt Nam có thể tránh được suy thoái kinh tế trong năm 2020 nhờ các biện pháp ngăn dịch COVID-19 kịp thời.

Nhà kinh tế trưởng về châu Á tại Oxford Economics Sian Fenner đánh giá: "Việt Nam sẽ không tránh được tác động từ thực trạng nhu cầu thế giới chậm lại. Tuy nhiên, chúng tôi dự đoán nền kinh tế Việt Nam sẽ không rơi vào suy thoái hoặc tăng trưởng âm".

Theo nhà kinh tế Fenner, nhờ sớm áp dụng lệnh hạn chế biên giới và giãn cách xã hội, Việt Nam đã tránh được làn sóng lây nhiễm lớn. Ngoài ra, kinh tế Việt Nam còn hưởng lợi nhờ chuỗi cung ứng đang được đa dạng hóa.

Trong khi đó, hàng tin Bloomberg nhận định, khả năng "bật dậy" của kinh tế Việt Nam được khẳng định khi quốc gia Đông Nam Á này là một điểm đến ưa thích đối với các nhà đầu tư nước ngoài. Bằng chứng là đã có hơn 12 tỷ USD vốn đang ký đầu tư được thu hút riêng trong 4 tháng đầu năm 2020.

Một số chuyên gia khẳng định, nền kinh tế Việt Nam có thể phục hồi nhanh hơn các quốc gia Đông Nam Á khác vào năm 2021, đặc biệt nếu các nước như Mỹ, Nhật Bản và Liên minh châu Âu (EU) đồng loạt tái dịch chuyển các chuỗi cung ứng sau đại dịch COVID-19.

Theo trang The Guardia, không khó để thấy rằng, Việt Nam đang có những cơ hội hiếm từ COVID-19. Chính phủ Việt Nam vẫn còn đủ khoảng trống cho các chính sách hỗ trợ tăng trưởng nội bộ.

Theo trang Nikkei Asian Review, trong một thế giới đen tối, Việt Nam một lần nữa lại trở nên nổi bật rõ ràng. Tuy nhiên, để duy trì sự tỏa sáng đang có, Việt Nam phải hồi phục kinh tế nhanh như kiểm soát COVID-19.

Để phát triển kinh tế hậu COVID-19, một tư duy mới về sống chung với dịch bệnh cần được hình thành và đòi hỏi năng lực thích nghi mới của mỗi cán bộ, cộng đồng doanh nghiệp, cũng như từng người dân. Với phương châm "Chống dịch như chống giặc", "Không để ai bị bỏ lại phía sau" nhằm cả hai mục tiêu: chống dịch tốt để bảo vệ người dân, đồng thời duy trì ổn định kinh tế để sẵn sàng bứt phá khi dịch lắng xuống, Chính phủ đã, đang và tiếp tục có nhiều chính sách hỗ trợ tài chính-tin dụng cho DN và người dân.

Các chính sách như miễn, giảm lãi suất và cơ cấu lại nợ; giãn nợ thuế, tiền thuê đất và chậm nộp BHXH, cùng với các chính sách an sinh khác, cụ thể gồm các gói hỗ trợ về tiền tệ (được nâng lên khoảng 300.000 tỷ), gói hỗ trợ về tài khóa (180.000 tỷ), gói hỗ trợ an sinh xã hội (trên 62.000 tỷ), gói hỗ trợ giá điện (12.000 tỷ), gói hỗ trợ giá viễn thông (15.000 tỷ)... được kỳ vọng mang lại hiệu quả tích cực, giúp DN và người dân vượt khó khăn do đại dịch.

Đấy cũng là thời điểm biểu đạt tình đoàn kết và trách nhiệm cộng đồng; mỗi DN và người dân cần chung sức, đồng lòng cùng Chính phủ nỗ lực vượt khó, đạt bằng được mục tiêu kép trên. Hiện tại, Chính phủ chưa đặt vấn đề điều chỉnh các chỉ tiêu kế hoạch kinh tế-xã hội 2020; dù vậy, Tổng cục Thống kê cho rằng GDP cả năm 2020 tăng trưởng 5% đã là một thành công.

Việt Nam vẫn là một trong những quốc gia có tốc độ tăng trưởng kinh tế nhanh nhất khu vực Đông Nam Á. Động lực tăng trưởng của nền kinh tế vẫn là tăng lớp trung lưu ngày càng tăng và khu vực kinh tế tư nhân năng động. Môi trường kinh doanh trong nước vẫn đang được cải thiện, nhưng cần cải thiện chính sách để hỗ trợ hệ thống đối mới sáng tạo.

Ngày 8/4, tổ chức Fitch Ratings (Fitch) thông báo về việc giữ nguyên xếp hạng tín nhiệm quốc gia của Việt Nam ở mức BB và điều chỉnh triển vọng sang ổn định. Fitch dự báo năm tăng trưởng kinh tế của Việt Nam quay trở lại vào đầu 2021, với GDP dự kiến là 7,3% do nhu cầu trong nước và nước ngoài dần hồi phục theo xu hướng toàn cầu và khu vực. Triển vọng được sửa đổi cho thấy tác động leo thang của đại dịch COVID-19 với

nền kinh tế Việt Nam trong các lĩnh vực xuất khẩu và du lịch, cũng như sức cầu trong nước yếu đi. Xếp hạng của Fitch khẳng định viễn cảnh tăng trưởng mạnh mẽ trong trung hạn của Việt Nam dựa trên nền tảng kinh tế vĩ mô ổn định, mức nợ chính phủ thấp và khu vực kinh tế đối ngoại có khả năng chống chịu, bao gồm cả dự trữ ngoại hối ở mức khá lớn.

Liên quan tới kinh tế Việt Nam, trong bảng xếp hạng sức khỏe tài chính của 66 nền kinh tế mới nổi của The Economist, Việt Nam đứng thứ 12, thuộc nhóm an toàn sau dịch COVID-19 nhờ các chỉ số tài chính ổn định.

Bảng xếp hạng của tạp chí The Economist dựa trên 4 chỉ số sức mạnh tài chính, bao gồm nợ công, nợ nước ngoài, chi phí đi vay và dự trữ ngoại hối. Theo đó, hơn 30 nền kinh tế mới nổi đang đối mặt với áp lực lớn, tệ nhất là Lebanon và Venezuela.

Trong nhóm các nền kinh tế an toàn, Botswana đứng đầu, tiếp theo là Đài Loan và Hàn Quốc. Việt Nam xếp thứ 12 sau Trung Quốc và Guatemala, nhưng đứng trước Ba Lan và Nigeria với các chỉ số nợ công, nợ nước ngoài, chi phí đi vay và dự trữ ngoại hối đều ở mức ổn định cho đến mạnh. Việt Nam không có chỉ số nào thuộc diện "báo động đỏ".

Các tổ chức quốc tế dự báo tăng trưởng kinh tế của Việt Nam năm 2020 chỉ đạt mức 2,7% - 4,9% do nền kinh tế bị tác động cả ở phía cung và cầu. Tuy nhiên, các tổ chức quốc tế vẫn đánh giá Việt Nam là một trong số ít nước đạt được mức tăng trưởng dương và có ảnh hưởng của dịch thấp hơn các nước khác. Triển vọng kinh tế Việt Nam trong trung hạn được đánh giá thuận lợi do nhu cầu trong nước và xuất khẩu vẫn ở mức cao.

4. Thay đổi tư duy để thích nghi với tình hình mới

Thiệt nghỉ, trong bối cảnh hiện nay, cần nhận diện và làm sâu sắc hơn những thay đổi cả trong tư duy, cũng như trong phương thức quản lý nhà nước, quản trị DN, trong cơ cấu kinh tế vĩ mô và vi mô theo một tâm thế "sống chung với dịch bệnh", thực hiện "kinh doanh an toàn".

Theo đó, cần gia tăng hoạt động và ứng dụng chuyển đổi số, phát triển kinh tế nền tảng và các dịch vụ phi tiếp xúc truyền thống, giảm thiểu sự gián đoạn khi "giãn cách xã hội". Nói cách khác, công nghệ thông tin với các ứng dụng hỗ trợ làm việc tại nhà, học trực tuyến và giao hàng tận nơi là những hoạt động rất cần thiết cả trong và sau dịch.

Việt Nam đang được cộng đồng thế giới đánh giá cao cả về năng lực đối phó với đại dịch COVID-19 và nỗ lực duy trì động lực tăng trưởng kinh tế, bảo đảm an sinh xã hội.

Giám đốc WB tại Việt Nam Ousmane Dione cho rằng, trên đường trở thành một quốc gia số hiện đại, Việt Nam cần cải thiện một số vấn đề như: Xử lý trực

tuyến phần lớn dịch vụ công, có hệ thống can cước số đáng tin cậy, cải thiện nền tảng học trực tuyến cho học sinh; tăng khả năng phân tích dữ liệu lớn để hỗ trợ theo dõi và dự báo y tế; rút gọn và thực hiện hiệu quả các thủ tục hành chính để đẩy nhanh giải ngân vốn đầu tư công và ODA; phát triển chương trình bảo trợ xã hội trên nền tảng công nghệ thông tin nhằm tiếp cận các đối tượng dễ tổn thương và các DN ở các vùng sâu vùng xa thông qua chuyển tiền điện tử.

Theo chỉ đạo của Chính phủ, các kịch bản phục hồi kinh tế hậu COVID-19 đang được xúc tiến xây dựng dựa theo giá trị thời gian kết thúc dịch COVID-19. Tuy nhiên, một tư duy mới về sống chung với dịch bệnh cần được hình thành và đổi mới năng lực thích nghi mới của mỗi cán bộ, cộng đồng DN, cũng như từng người dân

Không chỉ là tiềm lực tài chính, mà chính sự linh hoạt thích ứng với thị trường và bối cảnh mới với yêu cầu áp dụng công nghệ một cách nhanh nhạy, tăng cường hoạt động thương mại điện tử, thanh toán kỹ thuật số và làm việc từ xa; sắp xếp lại các chuỗi cung ứng toàn cầu và hướng nhiều hơn vào thị trường trong nước sẽ giúp Việt Nam từng bước vượt qua đại dịch.

Đặc biệt, dù bất luận kịch bản nào thì Việt Nam cũng cần tiếp tục và đẩy mạnh cải thiện môi trường đầu tư kinh doanh, loại bỏ thủ tục gây chậm trễ, rườm rà, ràng buộc, giảm bớt thanh kiểm tra một số việc không cần thiết từ những hợp vi phạm pháp luật; đẩy mạnh tiến độ giải ngân 700 nghìn tỷ đồng đầu tư công trong năm 2020; áp dụng công nghệ mới và kiểm soát tình trạng độc quyền, lợi ích ngầm.

Chính sách tiền tệ cần cụ thể, quyết liệt hơn, với những giải pháp được làm rõ hơn trên tinh thần ngành ngân hàng đồng hành cùng DN qua việc hoãn, giãn nợ, giảm lãi suất, giảm lợi nhuận của bản thân các ngân hàng để bù đắp một phần cho DN. Khai thác tối các cơ hội mới từ các Hiệp định Thương mại tự do, tổ chức thực hiện tối thị trường trong nước./.

Tài liệu tham khảo

Giữ ổn định kinh tế vĩ mô trước tác động của dịch bệnh. <http://tapchitaichinh.vn/su-kien-noi-bat/giu-on-dinh-kinh-te-vi-mo-truoc-tac-dong-cua-dich-benh-322857.html>

Việt Nam sẽ viết tiếp câu chuyện thần kỳ hậu Covid-19? <http://tapchitaichinh.vn/su-kien-noi-bat/viet-nam-se-viet-tiep-cau-chuyen-than-ky-hau-covid-19-322873.html>

Kinh tế Việt Nam an toàn sau đại dịch, có thể khởi sắc trở lại. <http://baohinhphu.vn/Kinh-te/Kinh-te-Viet-Nam-an-toan-sau-dai-dich-co-the-khoi-sac-tro-lai/394829.vgp>